

zaradi prisiljenega združevanja kulturne in politične funkcije v eni roki. Politika in kultura nista identična pojma, ampak dve različni socialni funkciji s posebnimi smotri in sredstvi. Kakor napoveduje psihologija in logika dogodkov, se poostre po vojni politični, strankarski boji: 1. s fronte se preseli domov vsa brezobzirnost in bojevitost strelnega jarka; 2. nove, mlade struje vstopijo v politično areno. S tem se delo političnih delavcev tako pomnoži in otežkoči, da bo zahtevalo na vsakem mestu celega nedeljenega moža. Že naprej odklanjamo sum vsakega očitanja: ne po krivdi kake osebe, ampak zgolj po prirodni nujnosti se bo godilo, da se ne bo mogla posvečati potrebna pozornost kulturnemu delu, katero edino ustvarja narodu trajne veljave, neodvisne od hipne politične konstelacije in aspiracije, dočim nam zgodovina ne dokazuje iste stalnosti drugih socialnih tvorb.

Tako se odzovejo slovenski kulturni delavci samo globokemu spoznanju, klicu vesti in dolžnosti s tem, da jasno in zavvedno pospešijo razvoj obstoječe tendence in ustanove slovensko Akademijo, samostojno organizacijo kulturnega dela. Akademija naj združi v širokem, kulturnem okviru vse obstoječe kulturne ustanove in društva »Slovenska Matica«, »Slovenska Šolska Matica«, Leonova družba, družba sv. Mohorja, glasbena Matica, Konsorcij za narodno gledališče in galerijo, pisateljsko podporno društvo, društvo pravnikov, društvo profesorjev in učiteljev, društvo zdravnikov in inženirjev itd.) na podlagi skupnega kulturnega programa:

1. Akademija ugotavlja, da je slovenski narod historično dana individualnost, enakopraven član v kulturni zvezi narodov in z isto neomejeno pravico vsestranske samostojnosti, ki tvori zadnji cilj vsakega kulturnega naroda.

2. Akademija hoče tej idealni kulturni enakosti dati čimprej realno obliko z ustanovitvijo ali sodelovanjem ob ustanovitvi vseh tistih kulturnih naprav, ki značijo v sedanjí fazi zgodovinskega razvoja kulturnost kakega naroda.

3. Akademija bo izbirala cilje in metode kulturnemu delu vzporedno in sotrudno z vsemi drugimi kulturnimi narodi, s katerimi bo iskala v svrhu čim največje uspešnosti organiziranega sodelovanja na podlagi pravičnih in medsebojnih spoštovanj; ta sotrudna pot pa vodi seveda najprej skozi prirodno bližino sorodnih in bratskih plemen.

4. Akademija proglaša veljavnost principa socialne avtonomije (samoodločbe) tudi za notranje življenje posameznih narodov in skupin v zmislu individualne avtonomije. Vse stranke, stanovni in svetovni nazor, istotako vse osebe v posameznih skupinah, tvorijo v enotnem organizmu naroda (skupine) sotrudne organe s pravico enake svobode, avtonomije in medsebojnega spoštovanja, dokler ne nasprotujejo vitalnim interesom naroda in solidarnega človeštva.

Seve da ne smemo zahtevati in pričakovati od naše akademije tiste popolnosti, ki so jo dosegle druge akademije po večstoletnem razvoju; dalje pa je mišljena akademija kot zasebno, prehodno društvo, ki naj le pripravi tla in ozračje definitivni obliki. Enako je izključen mehaničen posnetek kake tuje akademije, odločevali in sodelovali bodo ob ustanovitvi trije specifični činitelji: 1. novi, demokratični duh časa; 2. specifično slovenske razmere in potrebe; 3. priznana posebnost vsake kulturne organizacije.

Samo o zadnji točki par besed! Kultura je sotrudno rastoča količina s sovisno tradicijo. Kjer so zunanji činitelji posegli v njen delokrog, tam se je tradicija prekinila in večstoletni zastoj je provzročil propad kulture. Vsaka uspešna kulturna ustanova izroči po ustanovnem pravu vrhovno vodstvo dosmrtno izvoljenemu kolegiju, oziroma ustanovnemu odboru. Parlamentarna metoda zastopa in večinoma je zadnji ostanek iz nedemokratičnih časov brutalne, materialne moči, ki preko nasprotuje dušni moči idej in kulture; samo konkretno delo se bo vršilo v strokovnih, avtonomnih razredih z izvoljenim odborom.

Poleg splošnega kulturnega programa bo vodil kulturno delo akademije poseben aktualen, delaven program, kakor ga po razmerah in potrebi časa določi akademski zbor. Vsak delavni program bo veljal do izvršitve in do prihodnjega akademičnega zbora.

Vsled posebnosti slovenskih razmer bo morala sprejeti in prevzeti akademija, vsaj za začetek, nekaj praktičnih, a za kulturni napredek neobhodnih potrebni organizacij, na pr.: 1. bolnišnico in podporno društvo za svoje bolne in onemogle člane; lastno zdravilišče ob morju in v gorovju; 2. pravno varstvo moralnih in materialnih interesov za žive in po smrti; 3.

malno posojilnico in hranilnico za svoje člane; organizacija naraščaja in štipendij; 5. pogreb članov, skupna grobnica; 6. skrb za proslavo spomina in postavo spomenika; 7. podpora vdovam in sirotam članov.

AKADEMIJA IN POLITIKA.

Tisto načelo, ki ga je proglasila merodajna slovenska javnost za razmerje med politiko in gospodarstvom, velja še v večji meri za kulturo. To načelo pravi: Kultura in gospodarstvo naj se razvijata po imanentnih, le njima lastnih principih. Vsako iz drugega delokroga preneseno merilo ovira kulturni in gospodarski napredek. Najškodljivejša pa je merilo strankarske politike, ki zasleduje povsem druge cilje z drugimi sredstvi. Velja torej načelo: Kultura in gospodarstvo sta dve apolitični socialni funkciji!

Gospodarski in kulturni delavec naj torej opusti politiko, tisto strast, ki jo je edino gojila skozi desetletja vsa naša javna javnost, naj kar čez noč odloži tisto železno srajco, ki je takorekoč zrasla z njegovim telesom? Noben psiholog ne more tega zahtevati! Pa tudi ni potrebno, ker razlikujemo več vrst politike, in samo v eni vrsti se ima omejiti — ne odpo-vedati! — kulturni in gospodarski delavec.

Razlikujemo namreč teoretično (znanstveno) in praktično politiko. Praktična politika razpade zopet v dve panogi: 1. velika, zunanja, skupna narodna politika; 2. domača strankarska politika. In gospodarski in kulturni delavec naj se omeji samo v domači strankarski politiki, samo omeji, ker korist in uspešnost kulturnega dela zahteva, da ostane vsak kulturni delavec v najožjem stiku in prijaznosti s svojo politično stranko. Njegova strankarska omejitev bodi deloma pozitivna, deloma negativna. Pozitivna omejitev zahteva: 1. da budi v stranki zmisel za višjo, znanstveno politiko in politično izobrazbo; 2. da dviga stranko v svoji kulturni stroki po skupnem kulturnem programu; 3. voli pošteno za svojo stranko. Negativna omejitev mu narekuje: 1. da principialno opusti vsako aktivno strankarsko in osebno agitacijo, da vpliva vedno blažilo in pomirjevalno na strankarsko strast; da ne nastopi kot aktiven, političen kandidat; 3. da izključi mladino iz strankarskega boja do vstopa v praktično, samostojno življenje; dijaška politična društva naj se razpuste, dijaštvo naj se organizira samo po strokah in športih.

V splošnem sodimo kulturni delavci o domači strankarski politiki, da naj ji služi za zgled strankarstvo velikih, svetovnih demokracij, ne tista zloglasna jugoslovanska razcepljenost na tucat malih strank s tucat zankarnih dnevnikov. Vlada naj po proporu dve veliki stranki z bistveno istim programom, stranki se postavita v tako razmerje večine in kontrolne opozicije, da si enakomerno sledita v vladi in da se tako izžive in pridejo na vrsto vse narodne sile. Zadnji dogodki dokazujejo, kako uspešen in koristen je ta politični dualizem skupni, narodni politiki. Pa tudi v vsaki veliki stranki sami naj se izpelje ta politični dualizem večine in nadzorovalne opozicije, samo tako se obvaruje stranka stagnacije in korupcije. Voditelji strank naj bodo starejši, na nobeno stran vezani močje z lastnim premoženjem in preskrbljenimi otroki, opravljajo naj brezplačno častni posel vodstva. Ne zavidamo voditeljem njih težavnega in odgovornega mesta, samo želimo jim v vseh strankah, da bi delovala njih avtonomija kot železen nagobčnik vsem hujšakem in intrigantnim kreaturam, ki se v vseh časih in po celem svetu rekrutirajo iz tistega neizčrpnega človeškega tipa, ki se naslaja samo ob zavisti, škandalu in zdražbi.

4. OBRATNA SREDSTVA AKADEMIJE.

Ker nimamo lastne države in kakor v Ameriki milijardarjev, ki bi z milijoni vzdrževali naše kulturne naprave, priskrbeti si moramo potrebna sredstva iz lastne moči, po principu samopomoči.

In tu je za našo narodno svobodo in kulturo odločilnega pomena, da zavlada takoj v začetku brezobzirna jasnost in dogmatična sigurnost. Vsa velika in merodajna gospodarska podjetja se nahajajo v rokah tujega kapitala. Domači kapitalisti niso! A vendar so brezvestni spekulanti najeli par piscev in govornikov, da zmešajo pojme v naši javnosti. Ti spekulanti hočejo z manirami tujega kapitalizma okužiti naš narod in smatrajo sedanjo splošno navdušenost za »briljantno konjunkturo« lastnega dobička. Usodno bi bilo za našo bodočnost, ko bi zapodili skozi ena vrata kapitalistično kugo in jo lahko miselno spustili zopet skozi druga, ker so popleskani v kričeh narodnih barvah. Zasebni spekulanti in agenti prej niso

znali ničesar ustvariti in doseči za narod, zato pa jih tudi sedaj ne bomo pozdravljali s posebnim veseljem. Slovenski kapital je naroden, to se pravi, večino vlog v hranilnicah, zadrugah in bankah tvorijo prihranki malega moža iz srednjega stanja. Bistvo slovenskega kapitala je zadržano, ne individualno, zato pa mora ostati tudi bistvo gospodarskega prometa zadržano. Zadruga je edino veljavna oblika slovenskega gospodarstva. Kapital naj služi narodu, ne narod kapitalu.

To je naša sreča v splošni nesreči: 1. da nimamo lastnega plemstva; 2. da nimamo organiziranega stanja kapitalistov. Tako sta odpadli dve glavni oviri v boju za narodnosocialno svobodo, dve kolosalni zapreki, ki zavlečeta in otežita notranji boj pri velikih diferenciranih narodih.

Na drugi strani pa smo dolžni popraviti zmoto, kakor da bi bili kratkovidni komunisti in nasprotniki banke sploh. Smo avtarkisti in zahtevamo pravico omejene zasebne lasti, pravico nekega srednjega bogastva, ki ne izključuje socializacije velikih plačilnih, produktivnih in prometnih sredstev. Na svetovnem trgu bodo odločevale banke in naše zadruga se bodo vzdržale tedaj v svetovnem gospodarskem boju, če jih oborožimo z orodjem najmodernejše bančne tehnike. Zadruga nam je torej danes cilj, a banka najuspešnejše sredstvo!

Naša akademija potrebuje predvsem: 1. lastno tiskarno; 2. lastno kulturno, oziroma socialno banko, katere glavni dobiček se porabi za kulturne in socialne, zlasti zdravstvene potrebe ljudstva; 3. lasten dom. Lastna tiskarna ji stoji na razpolago v Učiteljski tiskarni, socialna banka je pripravljena in čaka samo ugodnejšega trenutka.

Največje težave provzroči akademiji tretja, a najvažnejša zahteva po lastnem monumentalnem, reprezentativnem posloju. Ne tiči nam v kosteh zidarska strast (male di pietra), ali dva ozira nam vsiljujeta idejo lastne stavbe: 1. ozir na ljudstvo; 2. ozir na notranjo konsolidacijo akademije. Najsihoteje deluje na ljudsko dušo umetnost arhitektonike. Ljudski instinkt je predmeten in dimenzionalen. Impozantna stavba postane nekak višji del zunanjega, objektivnega sveta, nje mogočni vtisek se ponavlja nezavedno, zato tem izdatneje, kadarkoli greš mimo in ti induktivno pretvarja strukturo duha. Kaj šele, če so te harmonično umetniške in ogromne dimenzije odprte in posvečene ljudstvu!

Tudi notranjo konsolidacijo akademije pospeši skupnost strehe, če stopijo naši kulturni zavodi in društva v najožji kontakt skupnega prostora.

Do lastnega doma pride akademija samo po nerazdružni korelaciji kulture in gospodarstva, temelj domu postavi samo veliko gospodarsko podjetje, ki prevzame stavbne in vzdrževalne stroške. V Ljubljani še nimamo namreč bazarja (Grand Magasin, Warehouse), zadruga prodajalne za manufakturo in specerijsko blago. Pariz je dobil l. 1855 po angleškem vzoru prvi kontinentalni bazar »Loure«, ki ga vzdržuje danes akcijska družba z 22 milijoni kapitala in 5000 uslužbenci. Še večja je v Parizu komanditna družba na akcijski »Bon marché«, nadalje »Printemps«, »Belle Jardinière«, za specerijo Feliks Potin. V Berlinu sta ustanovila tak bazar A. Wertheim in H. Tietz, na Dunaju A. Gerngross in St. Esders. Podjetnost naših mladih, kulturno in socialno čutečih trgovcev nam zgradi v Ljubljani veliki bazar s filialo v Trstu, poseben trakt prepusti akademiji ter postavi tako vekotrajen spomenik nerazdružnosti kulture in ekonomije.

D.

Delo slovenskega učiteljskega za narod!

V »Učit. Tovaršu« je bilo čitati mnogo izkazov o prispevkih slovenskega učiteljskega za »Rudeči Križ«, o nabiranju raznih vojni posojil itd., kar dokazuje, da njegovega vpliva med narodom ni podcenjevati.

Zanimivo, značilno in jako izpodbudno bi bilo čitati podobne letne izkaze, koliko je učiteljsvo nabralo za Ciril-Metodovo družbo, za jugoslovanske otroke sirote, za dijaške kuhinje, za slovenske visokošolce v Pragi, na Dunaju in v Gradcu, za slovensko šolo v Mariboru, za učiteljski konvikt, učiteljski vojni sklad itd. Koliko je nabralo članov za »Slovensko Matico«, »Slov. Šolsko Matico« itd. Ti izkazi bi bili merilo zavednosti o naših dolžnostih do naroda.

Učitelju se nudi tekom leta mnogo priložnosti, napeljati ljudsko dobrotnost na občno korist naroda. Učiteljsvo naj bi vsako leto nabralo, oziroma nabiranje

pouzročilo n. pr. v času od 20. VI. do konca VII. za Ciril Metodovo družbo in za jugoslovanske otroke sirote istotako ob popisu setve ter ob raznih drugih priložnostih.

Bojazen pred sitnim »beračenjem« ni utemeljena, je namišljena, saj ni treba hoditi od hiše do hiše, temveč naj se dela ob ugodnih priložnostih; te naj ne gredo nepoplačane mimo nas.

Tudi jaz sem se bal mnogo let »beračenja«, dokler mi ni vest očitala, da zamujam dobra dela v prid narodu. Premagal sem namišljeno bojazen, lotil sem se dela. Uspeh me je naravnost presenetil. Spoznal sem, da ima naš dober narod srce za dobro stvar, treba mu le govoriti v primerni obliki. Poslej mi je v mojo veliko radost mogoče vsako leto nabrati za prej omenjene zavode sicer majhne, a skupno vendar razmeroma znatne vsote po par sto kron.

Izvrstno bi služili narodu letni izkazi posameznih šol v »Učit. Tovaršu«, n. pr. Učiteljsvo šole v je v minulem letu nabralo: 1. Za »Dijaško kuhinjo« v 36 K. 2. Podpornemu društvu za slov. visokošolce v Pragi 23 K. 3. Za družbo sv. Cirila in Metoda 27 K. 4. Za jugoslovanske otroke sirote 106 K. 5. Za »Slov. Matico« 9 udov 8 K = 72 K. 6. 3 člane za Slov. Šolsko Matico 4 K = 12 K. 7. Za uč. vojni podporni sklad 10 K. 8. Za uč. konvikt 6 K. Skupaj 316 K. Razun tega ima potem Učit. gospodarske in kreditne zadruga naročeno slovenskih leposlovnih, pedagoških in političnih časopisov za 160 K. Skupaj za kulturo naroda 476 K.

Iz teh izkazov bi se sestavil razvidni izkaz za ves šolski okraj in za posamezne dežele, oziroma za vse pokrajine ob Dravi, Savi in Soči.

Na vsaki šoli podobno, manj ali več. Blagor narodu, če bi imel tako organizovano učiteljsvo! Njegova kultura in zavvednost bi se povzpela za več sto % višje.

Začetkom prihodnjega kalendarskega leta priobčim takšen izkaz za učiteljsvo svojega kraja samo zato, da dokazem, da je mogoče tudi v najbolj oddaljenih krajih in v priprostilih razmerah stoniti s podrobnim delom mnogo več za narod, nego si upamo misliti.

V podrobnem delu je velik blagor! Lotimo se torej tega dela, naj najde Jugoslavija največji broj svojih kulturnih delavcev med učiteljsvom.

MARIJA GABRŠČKOVA.

Tovarišica Marija Gabrščková je bila učiteljica v Metliki. Dne 16. t. m. popoldne se je šla kopat v Kolpo. Zabredla je v globčino in utonila. Brž so prihiteli ljudje in jo potegnili iz vode. Zaman — prepozno! Iz zelenih valov so spravili na solnčni dan — mrljca. Umrla je nepričakovano, nenadno smrti, stara komaj 22 let. Meseca maja letos je napravila izpit učne usposobljenosti. Komaj so se cvetočemu, mladosti in upov kipečemu življenju ju odprla skromna vrata v bodočnost, že je ugasnilo tako siloma! — Kolika tragika mlade, simpatične slovenske učiteljice! —

Taka smrt je zbudila splošno sočustvo. Šolska mladina in odrasli so prekrili njen mrtvaški oder s cvetjem, ki ga je pokropila mnogotera solza resničnega žalovanja. Vsi smo jo cenili in spoštovali kot izbornu učiteljico, kot zavedno koleginjo, kot navdušeno Jugoslovanko. Nikogar ni, ki bi se z veseljem očesom ne ozrl na čvrsto, zdravo mladenko, ki je z vedno smehljajočim se licem pogumno in ponosno gledala v bodoči čas. Šolska mladina se je oklepala svoje učiteljice z ljubeznijo, vdanostjo in hvaležnostjo, zakaj vzgojnemu in poučnemu delovanju v šoli se je naša mlada koleginja žrtvovala z vsem ognjem plemenite in inteligentne slovenske kulturne delavke.

Po materi je bila koleginja Gabrščková Metličanka iz stare in spoštovane rodovine Nemaničeve. Dom njenih staršev pa je stal v Gorici. A besneča vojna je razdejala ljubo hišico in vso Gabrščkovovo rodovino pregnala v Belo Krajino, ki je dala vsem vsem domačijo. Mariji pa še da nameček kosček učiteljskega kruha. Vzlic vsej ubornosti in pravilni sirotnosti materialnega stanja krajskega učiteljskega je bila pokojnica svoji drugi materi in svojim trem sestram glavna opora, njih tolažba v žalosti pregnanstva in njih upanje ob pogledih v bodočnost. Tolažba in upanje sta padli z njo v prezgodnji grob . . .

Kako smo jo vsi radi imeli, o tem je jasno pričal njen pogrebni izprevid. Nabralo se je ljudstva, kakor ga je redko kdaj videti ob takih žalostnih prilikah. Prišla je vsa šolska mladina z učiteljsvom iz mesta in okolice. Krsto so ji

spremljale v belo oblečene devojke z vencem in šopki v rokah, s solzami v očeh. Pevo so si zapeli pred hišo, v cerkvi, ob grobu. V imenu vseh se je od pokojnice poslovil tovariš Gangl. Zemlja je zbornela na belo krsto, Konec! —

Tam pri Sv. Roku počivajo vzgojevalci in učitelji naših očetov in vrstnikov: Palčič, Anžiček, Schönbrunn, Sturm. Sedaj se jim je navrstil grob učiteljice naših otrok — Marije Gabrščkové. Na njeni rani gomili leži venec, spleten iz bršljana in ovit z našim trobojnim trakom. In ta simbol govori, da se je tudi ona, kakor je bila mlada in skromna, borila za našo staro pravdo, ko je našemu naraščanju v nemala srca in polnila duše s krepostmi in silami; z vero, upanjem in ljubeznijo! In tako je stonila dovolj in vse, kar je mogla in morala. Vsaka minuta našega življenja mora biti izpolnjena z delom, posvečenim blaginji skupnosti. A v vsakomur naj pride plačilni dan, ko ga v nevdramni pokoji zajamejo sile predrage zemlje domače!

Obrščan.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Delegata za delegacijsko zborovanje, ki se vrši dne 3. in 4. septembra t. l. v Ljubljani so prijaviła nadalje nastopna društva: X. Učiteljsko društvo za Goriški okraj: 19. Ignacij Križman, nadučitelj — Dornberg — društveni predsednik; 20. Anton Možina, učitelj — Brje; 21. Franc Mrmolja, učitelj — Dobravlje; 22. Alojzij Urbančič, nadučitelj — Miren; namestniki: Franc Križman, nadučitelj — Sempas. Otilija Strelova, učiteljica — Smarje; Anton Musič, učitelj — Bukovica. XI. Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja: 23. Fran Stefančič, nadučitelj — Vel. Lašče, društveni predsednik; 24. Karel Puhar, učitelj — Ribnica; namestniki: Marija Einspielerjeva, učiteljica — Loški potok; Antonija Virkova, učiteljica — Ribnica. XII. Učiteljsko društvo za konjiški okraj: 25. Ferdo Bobič, nadučitelj — Stranice — društveni predsednik; 26. Minka Bezlaževa, učiteljica — Ziče; namestnica: Marija Pleškova, učiteljica — Cadram. XIII. Učiteljsko društvo za sodni okraj Vipava: 27. Herman Kmet, nadučitelj — Col; društveni predsednik; še en delegat in namestnik?

Vodstvo Zaveze.

Imenik svojih članov je poslalo: 30. Belokranjsko učiteljsko društvo — 10 članov. Kamniško učiteljsko društvo je prijaviło še 4 člane (skupaj 20 članov.) V zadnji številki »Učit. Tov.« smo objavili 1206 članov, danes pa 16, torej skupaj 1222 članov. Tri društva še niso poslala imenikov.

Vodstvo Zaveze.

Slovenska Šolska Matica. Zaradi vojnih razmer so se publikacije za leto 1916. in 1917. zakasnile; letos smo pa vendarle toliko napredovali, da izidejo publikacije skupaj za tri leta in sicer za leto 1916, 1917 in 1918. Izšlo bo V. Bežkovo celotno Ukoslovje, ki bo obsegalo bržkone nad 10 tiskanih pol. S to knjigo, za katero je med učiteljskimi in učiteljstvom že zdaj veliko zanimanje, bomo izpopolnili veliko verzel v slovenskem pedagoškem slovnstvu. Poleg Ukoslovja bo izšel tudi Letopis za tri leta s prav zanimivo in aktualno vsebino. S tem bo odbor poravnal zamudo, ki so mu jo provzročile vojne razmere, napram članom; težje mu jo bo pa poravnati napram sodelavcem in tiskarjem, zakaj v teku treh let mu ni prikopaljalo niti toliko članarine, kakor pred vojno v enem letu. Moško učiteljstvo je v vojni službi, učiteljice se pa po večini ne zavedajo še svoje stanovske dolžnosti napram S. Š. M. So pač častne izjeme, ki so pa žal le prerredke. Zato pozivljemo vse učiteljice in učitelje, ki še niso člani S. Š. M., da nemudoma pristopijo in pošljejo 4 K svojemu poverjeniku (poverjenici) ali pa kar naravnost na naslov S. Š. M. v Ljubljano.

Tudi nekateri poverjeniki še niso poravnali članarine in sicer v teh-le okrajih: 1. na Kranjskem: Črnomelj, Kamnik, Krško, Litija, Cerknica — Logatec — Lož, Idrija in Vipava. 2. na Štajerskem: Brežice, Gornji Grad, Kozje, Marenbenk, Mariborska okolica, desni in levi Dravski breg, Ormož, Smarje, Šoštanj in Vransko. 3. na Goriškem: Gorica — mesto, Goriška okolica, Komen, Tolmin, Bovec, Cerkno in Kobarid. 4. v Istri: Koperski okraj in Kvarnerski otoki. 5. v Trstu: Trst — mesto (za deške, dekliške, srednje in trgovsko šolo), Trst za zgornjo okolico. 6. na Koroškem se je prijavil en sam član. Torej, le na delo!

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 29. junija t. l. v Tolminu. Predsednik tov. Rakovšček otvoril zborovanje, pozdravi navzoče ter navaja vzroke, zakaj ni zborovalo društvo skoro štiri leta. Nato živo slika, kako se nam je boriti za obstanek in poudarja, da je najprej skrbeti za izboljšanje naših plač in potem šele imeti skrb za ustanavljanje novih šol, zakaj plačilo za naš trud ni niti zdaleka zadostno. Vzrok naše miselnosti so okrajni sondi, namesto deželne. Omeni, da nam je ravnokar nakazana enkratna državna podpora za l. 1917, ki pa je dospelja mnogo prepozno. O tej točki se odprla debata, in z večino se sprejme predlog tov. Ločniškarja, naj Zaveza pri kompetentnih oblastih poišče, kje in v kakšne svrhe je denar ležal, oziroma kurziral. Za l. 1918 se podeli podpora po novem ključu, ki ga predsednik prebere; zborovalci ga vzamejo na znanje. Glede premembe poslovnega reda se sklene, naj se ugotove člani društva, sestavi tozadevni imenik in odpošlje Zavezi. Čita se izjava glede preustrojitve naših šol. Tov. Mikuz, Podgornik, Albina Gerželjeva, Sivec in Ločniškar naj to proučijo, izvolijo izmed sebe poročevalca, ki naj pri prihodnjem zborovanju poroča o tem. Na vprašanje: »Kdo naj plačuje strokovnega tajnika pri Zavezi«, se sklene naj se pritrudi Ganglovemu predlogu. Do prihodnjega zborovanja je temeljito proučiti o prenosu šolskega zakona. V to svrhu se izvolijo tovariši Rakovšček, Fran Bogataj, Uršič in Olga Miklavčeva; ti naj določijo izmed sebe poročevalca. Na predlog tov. Faganela se naprosi okrajno glavarstvo, naj bo učiteljstvo deležno dvojne količine tega, kar nam nudijo aprovizacije. Prihodnje zborovanje se vrši v kratkem pri Sv. Luciji. Prešlo se je nato k volitvi novega izvršnega odbora: Ferdo Jelinič, Andrej Sattler, Franc Sivec, Hubert Močnik, Marica Perinova; namestnika Franc Kašca in Julija Torkarjeva. Novi odbor se je sestavil tako-le: Predsednik Jelinič, podpredsednik Sivec, tajnika M. Perinova, blagajnik Sattler, odbornik Močnik. Za delegata k delegacijskemu zborovanju Zaveze v Ljubljani se izvolita tov. Ločniškar in Julija Torkarjeva.

Kranjsko.

Okrajnim učiteljskim društvom na Kranjskem. Na zadnjem občnem zboru »Slovenskega deželnega učiteljskega društva« se je sklenilo, da mora vsako v naši »Zavezi« včlanjeno okrajno učiteljsko društvo plačati na leto Slovenskemu deželnemu učiteljskemu društvu od vsakega člana eno krono. Društvo mora plačevati vnanjim odborom kot potnik s sejem, zaradi regulacije plač bo treba poslati deputacijo na Dunaj, pa tudi drugih stroškov ima društvo obilo. Zato prosimo, da stori vsako okrajno učiteljsko društvo svojo organizacijsko dolžnost. Prosimo!

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja je imelo po štiriletnem prekinjenju društvenega delovanja svoj redni občni zbor v Ribnici dne 15. t. m. Udeležba je bila za sedanje razmere še dovolj razveseljiva. Manjkalo je razven štirih, v vojni službi se nahajajočih, še šest članov. Zborovanje je otvoril predsednik Fr. Šefančič z daljšim govorom, v katerem je navedel vzroke, zaradi katerih nam gineva veselje do delovanja, poudarjal pomen organizacije, da bi brez te ne bili deležni niti državnega prispevka; niti deželni »prijobiljskov«, da bo treba proti neorganiziranim učiteljem in učiteljicam pa nastopi normalnih razmer po dogovorjenem načrtu postopati, ker so to naši parasi; da nas nesreča zasleduje, ker moramo sedeti na dveh stolcih, katerih, vsak se brani polne peze našega telesa. »A vendar pustimo — pravi konečno — še nadalje v svojih srcih cveteti lilije in rasti rožmarin, — komur ni že oboje ovelo — ter se vdajmo nadi, da se bo z novo politično orientacijo tudi nam odprla pot v obljubljeni deželo, kjer se sicer ne bosta cedila mleko in med, a kjer bomo vsaj rešeni nad nami visečega tuje meča, bomo na svoji zemlji svoj gospod in kjer bosta zopet prišla do stare veljave stari ribniški lonci in žlica. Predsednik poda nato tudi kratko tajniško in blagajniško poročilo. Slednje izkazuje 53 K 20 h gotovine v blagajni. Pregledovalca računov J. Brant in Antonija Virkova najdetta račune v popolnem redu. 7 društvenikov ima še za prejšnja leta vplačati na udnini po 4 K. Storitve to v kratkem! Pri tej točki se obenem določi način vplačevanja udnine po novem poslov. redu »Zaveze«. Doslej je vplačalo 6 društvenikov po 6 K in 2 društvenika po 12 K, katere znesek je odposlati »Zavezi«. V novi odbor, ki se je obenem takoj sestavil, so bili

izvoljeni: Šefančič, predsednik, Mar. Blahnova, njegova namestnica; Karel Puhar, tajnik; Antonija Virkova, blagajničarica; Pavla Pirkerjeva, odbornica. Delegatom se poleg predsednika določi Kar. Puhar. Namestnici sta: Marija Einspielerjeva in Antonija Virkova. O izjavi opozicije Flere-Hreščak-Pahor poroča tovariš J. Brant. Debate se udeležijo več tovarišev, posebno pa Mih. Vrbič. Končno se sprejmejo poročevalčevi predlogi: 1) Točka I. — IV. so vsled nove orientacije na političnem jugoslovanskem polju postale brezpomembne in torej brezpredmetne; b) odklanja tudi očitjanja, ki merijo na delovanje »Zaveze« vodstva v preteklosti; c) takisto ne more društvo pritruditi očitjanju, da vodstvo ne neguje dovolj »Poponika«, ker je ta trditve glasom pojasnil v naših listih in dobljenih privatnih informacij neresnična; d) pridružuje pa se točkam pod VII. in jih toplo priporoča v uvaževanje. O nadaljnjem »Zavezinem« dopisu, ali naj se osnuje ali ne strokovno tajništvo, sprejme občni zbor predlog poročevalca Šefančiča: Društvo se izreče za ustanovitev tega mesta, toda še-le potem, ko bodo zavezini listi imeli trdno gnotno podlago in se bodo torej tozadevni stroški mogli kriti iz tekočih dohodkov »Zaveze«. Želji dež. učit. društva glede primerne prispevka za Krekov spomenik se z ozirom na premali blagaj. ostanek, ki se mora porabiti za interne društvene obveznosti, za letos ne more ugoditi. Ko je še tovariš M. Vrbič pri zadnji točki postavil dva predloga: a) naj učit. zastopnik v okraj. šol. svetu pri prihodnjem zborovanju poroča o svojem delovanju (kar zastopnik takoj obljubi) b) naj se skuša doseči ustanovitev aprovizacijskega oddelka, o katerega realizaciji se bode podrobneje razpravljalo pri društvenem sestanku pri Sv. Gregorju, dne 12. avgusta, je bilo zborovanje zaključeno z željo, da bi se na prihodnjem zborovanju mogli pozdraviti vednejšega čela in jasnejših oči. Videant consules...!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v četrtek, dne 8. avgusta 1918 ob 9. dopoldne v šoli pri Sv. Miklavžu po nastopnem vzporedju:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi.
3. Razni referati v stanovskih zadevah v smislu sklepov zadnjega zborovanja.
4. Volitev delegatov za delegacijsko zborovanje Zveze.
5. Slučajnosti.

Po zborovanju izlet v okoliške vinograde.

Za prigrizek naj skrbi vsak udeležnik sam, pijača pa je oskrbljena. Vodstvo.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 1. avgusta 1918 ob 10. dopoldne v Slov. Bistrici, in sicer v deški okoliški šoli ob nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik o zadnjih zborovanjih. 2. Dopisi. 3. Strokovno tajništvo »Zaveze« in stališče uč. društva k »Izjavi« opozicije in napram vodstvu »Zaveze«. 4. Aktualno predavanje. 5. Volitev delegatov za »Zavezino« delegacijsko zborovanje. 6. Slučajnosti. Polnoštevilne udeležbe se nadeja odbor.

Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer zboruje v četrtek, dne 8. avgusta ob 10. uri dopoldne pri Sv. Juriju. Na dnevnem redu je razven navadnih točk razgovor o Ganglovem in Flepetovem načrtu stal. tajništva pri Zavezi ter predavanje o »Pedagoški ekonomiji« (Tomažič).

Kranjske vesti.

—r— Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta v Logatcu, dne 10. julija 1918, tom rešilo: učitelju Stanku Legatu v Dol. Logatcu se je podelil dopust; na zasilnih šolah Vrh pri Sv. treh kraljih in Zavrtaec Od zadnje seje se je predsedstvenim pose je zvišala remuneracija za ponk na 800 kron; učiteljici Mariji Kranerjevi se je podelil dopust do konca šol. leta; na ljud. šoli v Cerknici se je namestila kot suplentka učit. Marija Gröbnerjeva. Rešilo se prošnje učiteljskih učnih moči za pripoznanje starostnih doklad, in sicer: Leopoldu Hladniku, nadučitelju v Zireh, se prizna I. starostna dokl. od 1. decembra 1917; Frančiški Zupančičevi učiteljici v Medvedjem brdu I. starostna doklada od 1. decembra 1918; Henriki Kosovi, učiteljici v Črnomlju I. st. dokl. od 1. julija 1917; Ani Prudičevi, učiteljici v Cerknici, I. st. dokl. od 1. maja 1918; Mariji Kranerjevi, učiteljici v Igavasi, I. st. d. od 1. aprila 1918; Leopoldu Bählerju, učitelju v Grahovem, I. st. d. od 1. julija 1917; Mariji Šrnkovi, učiteljici v Grahovem I. st. dokl. od 1. julija 1917, Mariji Jelenčevi,

učiteljici v Godoviču 2. st. dokl. od 1. decembra 1917. Določijo se nagrade za poučevanje kmetištva na ljud. šolah v šol. letu 1917/1918. Okrajni šolski nadzornik predloži inšpekcijske poročila posameznih šol v tek. šol. letu. Sestavijo se kompetentne tabele za razpisana učna mesta, in sicer za naduč. mesto na Vojskem (1 prosilec) in za učiteljska mesta v Babnem polju (1 pros.), v Grahovem (2 pros.), Lečinah (1 pros.), Dol. Logatcu (15 prosilk), na Gor. Jezeru (1 pros.), Blokah (1 pros.) in Vojskem (1 pros.). Gor. Logatec, dne 19. julija 1918. — Leop. Punčuh.

Štajerske vesti.

—š— Za »Učiteljski vojni podporni sklad« so darovali sledeči člani konjiškega učiteljskega društva: Za leto 1917 Ferdo Bobič K 7.50, Franc Golež K 10, Kerhlanke K 6, Lovro Serajnik K 2. Za leto 1918: Anton Brumen K 10.50, Pleško Marija K 4, Janko Časl K 10, Ivan Womer K 10, Franc Golež K 14.

Splošni vestnik.

Kurent. V Ljubljani se je ustanovil konzorcij, ki bo izdal humoristično satiričen list »Kurent«. List bo izhajal po dvakrat na mesec. Prva številka izide že koncem tega meseca. Kurentu se je posrečilo pridobiti mnogo odličnih sodelavnikov, tako humorističnih pisateljev kot satiričnih risarjev in karikaturistov, tako se bo list lahko uspešno kosal glede vsebine in slik z najboljšimi podobnimi edicijami drugih narodov. Ker se bo zaradi pomanjkanja papirja določila naklada po številu naročnikov, prosimo vse, ki nameravajo »Kurenta« naročiti, da store to takoj. Naročnina znaša do konca tekočega leta 10 K ter se pošilja upravi »Kurenta« v Ljubljani, Stari trg 19. Zvezna tiskarna. Rokopise sprejema uredništvo »Kurenta«, Križevniška ulica 9.

Konzorcij »Kurenta« je izdal humoristični almanah, »Kurentov album«, ki vsebuje 18 originalnih risb Gasparija, Podrekarja in Smrekarja ter šaljive literarne prispevke znanih slovenskih pisateljev.

Album stane 4 K 20 vin., ter se dobi v vseh slovenskih knjigarnah in pri upravi »Kurenta«.

Književnost.

Jeka od Osijeka. Hrvatski zabavnik Ekalendar za god. 1918. Marijivi in za slovonski Osijek zaslužni tamošnji »Klub hrvatskih književnikov«, ki mu tajnikuje agilni učitelj R. Fr. Magjer, je začel pod navedenim imenom izdajati koledar. Letošnji letnik ima poleg koledarskega dela in osijekškega shematizma 170 strani poučnih člankov in »beletristike«. Smer koledarja je žal hrvatsko-separatistična oz. »frankovačka«.

Pojasnilo. V 15. števil. let. »Učit. Tov.«, je citati v »Listnici uredništva« sledeče: »Tudi nam je znano, da je Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem določila na delegacijskem zborovanju o veliki noči v Celju posebnega poročevalca za štajerske šolske vesti in novosti, toda ta poročevalec, ki nam je prej večkrat kaj pisal, nam še ni poslal od tedaj nobenega zloga«. V tem sporočilu »Tov.« uredništva tiči nekaj pomote. »Zveza« je na delegacijskem zborovanju o Veliki noči v Celju res določila mene za posebnega poročevalca za vesti, ki izhajajo iz »Lehrerbunda« za vse štajersko učiteljstvo, nikakor pa ne za »štajerske šolske vesti in novosti« sploh. Namen je bil namreč ta, da bi slovensko štajersko učiteljstvo ne bilo primorano citati teh vesti le v »Pädagogische« ter v to svrhu ta list naročiti. Vodstvo »Zveze« se je tudi takoj obniti na vodstvo »Lehrerbunda« v tem smislu, a vse, kar sem dozdaj od tega dobil, je bil poziv na sodelovanje pri 8. vojnem posojilu (ta poziv sem prejel celo ekspresno!), drugačne vesti pa niti ene in je torej tudi nisem mogel poslati »Tovarišu«. Da bi pa prevajal le iz »Pädagogische« — ki je niti nimam — menda ni bilo zamišljeno od »Zvezine« delegacije. Po lastnem nagibu sem nekatere važnejše vesti posnel tudi iz »Naredbenega lista« in iz »Tagesposte«, kar je »Tovariš« tudi priobčil; pravi namen takega potrebnega poročanja se pa doseže le, če se na vse plati lahko izvede delegacijin sklep. — Kar se pa tiče onega »prej večkrat kaj pisal itd.«, ve pa tudi »Tov.« sl. uredništvo, da to ravno niso bile »vesti in novosti«, kakor tudi, da nisem odrekel »nobenega zloga«, kadar je bilo potrebno in — če sem utegnil.

Pavel Flere.